

ZAMIAST WSTĘPU¹

W dniach 14–16 listopada 2015 roku w Tomaszowicach koło Krakowa odbyła się trzecia debata Polskiej Akademii Umiejętności². W tym roku tematem debaty były „Meandry kariery naukowej”; wzięło w niej udział dwudziestu kilku uczestników, w tym członkowie Prezydium Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów z przewodniczącym Prof. Antonim Tajdusiem na czele.

Tematyka kolejnych sesji i tytuły wykładów wskazują, jakie problemy nurtowały przybyłych do Tomaszowic przedstawicieli środowiska akademickiego:

Sesja I. Pracownik naukowy w środowisku akademickim i otoczeniu społecznym

- *Pracownik naukowy w społeczeństwie. Status społeczny i powinności* (M. Kuniński);
- *Pracownik naukowy – powołanie czy zawód* (Z. Stawrowski);
- *Badacze w megazespołach – narastający problem* (A. K. Wróblewski).

Sesja 2. Kariera naukowa: doktorat, habilitacja, tytuł profesora

- *Rola i zadania Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów w postępowaniach awansowych. Podstawowe problemy i doświadczenia* (A. Tajduś);
- *Ocena obowiązującego systemu kreowania karier naukowych (uzyskiwania stopni i tytułu naukowego) w oparciu o obowiązujący w tym zakresie system prawny* (T. Borecki);

¹ Tekst opublikowany w *PAUzie Akademickiej* (nr 316 z 26 listopada 2015) pt. „Meandry kariery naukowej”.

² Pierwsza debata Polskiej Akademii Umiejętności: *PAUza* nr 230; druga debata Polskiej Akademii Umiejętności: *PAUza* nr 276.

- *Określenie podstawowych problemów decydujących o skuteczności systemu nadawania stopni naukowych i tytułu naukowego. Wstępne propozycje obowiązujących w tym względzie norm prawnych* (H. Izdebski);
- *Kryteria przy ubieganiu się o stopnie i tytuły naukowe w wydziałach Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego* (M. Krawczyk);
- *Studia doktoranckie czy studia III stopnia?* (S. Czopek).

Sesja 3. Kariera naukowa: starzy i młodzi – mistrz i uczeń

- *Etapy kariery naukowej a wspieranie najlepszych* (M. Żylicz)
- Zaplanowany w tej sesji wykład S. Kistryna pt. *Mistrz w tłumie uczniów – tłum mistrzów poluje na ucznia* niestety nie odbył się z powodu choroby prelegenta.

Sesja 4. Kariera naukowa: przyczyny kryzysu

- *Kariera naukowa w Polsce – czy da się naprawić coś, co nie działa* (Z. Błocki);
- *Recenzenci i recenzje – kryzys recenzowania* (G. Węgrzyn).

W czasie wykładów i ożywionej dyskusji zwrócono uwagę na następujące problemy, nurtujące środowisko akademickie:

- Obecna Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity opublikowany w 2014 roku) zawiera wiele błędów i niejasności. Powodują one, że zarówno Centralna Komisja, jak i uczelniane gremia decydujące o awansach czują się spętane licznymi, często sprzecznymi i nielogicznymi przepisami.
- Stan ten pogłębia nieufność władz i organów kontrolnych w stosunku do środowiska naukowego. Nieufność ta wyraża się m.in. w nadmierne szczegółowych regulacjach, dotyczących formy recenzji czy ograniczeń w wyborze recenzentów. Takie regulacje prowadzą do obniżenia pozycji i autorytetu uczonych, zniechęcają również do pisania recenzji wnikliwych i merytorycznych.
- Obowiązujący stan prawny prowadzi do konformizmu i ucieczki od odpowiedzialności. W rezultacie coraz większą rolę – podczas oceny dorobku naukowego kandydatów na stopnie i tytuł naukowy – odgrywać zaczynają tzw. parametry bibliometryczne (naukometryczne), takie jak Impact Factor (współczynnik wpływu) czasopism, w których zamieszczono publikacje kandydatów, liczba cytowań czy tzw. Indeks Hirsha kandydata. W opinii zebranych, parametry te (choć w niektó-

rych dziedzinach istotne) nie mogą zastępować merytorycznej analizy wartości osiągnięć naukowych.

- Zastępowanie rzetelnej oceny współczynnikami i liczbami otwiera drogę do najrozmaitszych manipulacji; prowadzi też do obniżenia poziomu badań, a przede wszystkim odwraca hierarchię wartości, jaka powinna obowiązywać w badaniach naukowych. Podstawowe pytania: „czego konkretny kandydat faktycznie dokonał”, „jakie są jego osiągnięcia naukowe”, są obecnie często zastępowane bardzo prostym pytaniem: „ile prac opublikował kandydat i ile razy jego prace były cytowane”.
- W ostatnim czasie opisane zjawiska znacząco się nasiliły. Taki stan rzeczy zachęcił Prezydium CK do rozpoczęcia prac nad nowym projektem ustawy. Niestety, prace te nie znalazły (jak dotąd) uznania w resorcie. Z drugiej strony, opisany stan prawny prowadzi coraz częściej do świadomego ignorowania najbardziej nielogicznych i krępujących przepisów. Nie jest to oczywiście sytuacja pożądana.

W zgodnej opinii wszystkich uczestników debaty, w tym członków Prezydium Centralnej Komisji, obecnie obowiązująca ustawa musi być pilnie napisana od nowa. Jej (kolejne) nowelizowanie nie wydaje się dobrym rozwiązaniem, a w opinii członków CK jest najzwyczajniej niemożliwe. Nowa ustawa powinna zmierzać do zbudowania właściwej hierarchii wewnątrz społeczności uczonych. Zbudowanie takiej hierarchii jest fundamentalnym warunkiem dalszego rozwoju nauki. Na zakończenie warto też dodać, że zebrani zobligowali organizatorów spotkania w Tomaszowicach do wysłania listu do ministra nauki i szkolnictwa wyższego, zawierającego informacje o debacie oraz listę najważniejszych postulatów, zgłoszonych w czasie dyskusji. List taki do ministra Jarosława Gowina został już wysłany.

*Andrzej Białas
Szczepan Biliński*